

Active citizenship self- efficacy scale: A reliability and validity study

Aktif yurttaşlık öz-yeterlik ölçeği: Bir geçerlik ve güvenirlilik çalışması

Hakan Arslan¹
Kemal Dil²
Ensar Çetin³
Sedat Yazıcı⁴

Abstract

The aim of this study is to develop a scale that measures active citizenship self-efficacy. Because self-efficacy identifies a person's perceived beliefs towards his or her capacity and ability to succeed a task, it has a motivational and causative role in one's possible acts or behaviors. For his reason, measuring active citizenship behaviors through self-efficacy is of special importance for understanding citizenry behaviors. The study explores the development of the Active Citizenship Self-Efficacy Scale (ACSES) and its psychometric properties. Participants consist of 414 university students, of which 326 were female and 88 were male. The validity of the scale was tested via explanatory and confirmatory factor analysis. The results for explanatory factor analysis with principal component solution indicated three factor structure that explains 57,17 percent of the total variance. Since the chi square test indicated that our data was meaningful, we also conducted a confirmatory factor analysis and found the indices of goodness of fit as for RMSEA = .070, GFI = .90, CFI = .97, NFI = .95, RFI = .95, AGFI = .87, IFI = .97 and NNFI = .96. These results from both

Özet

Bu çalışmanın amacı aktif yurttaşlık öz yeterliği ile ilgili bir ölçme aracı geliştirmektir. Öz-yeterlik kişinin bir işi başarmada kendi kendisine yönelik algı inancını yansıttığı için olası davranışlar üzerine nedensel ve motivasyonel bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, aktif yurttaşlık davranışlarını öz-yeterlik aracılığıyla ölçmek yurttaşlık davranışlarını anlamada önemlidir. Çalışmada *Aktif Yurttaşlık Öz-yeterlik Ölçeği* (AYÖYÖ) geliştirilerek psikometrik özellikleri tanıtılmıştır. Ölçek, 18 soru ve üç boyuttan meydana gelen bir ölçme aracıdır. Araştırmanın katılımcıları 326'sı kadın; 88'i erkek olmak üzere 414 üniversite öğrencisidir. Elde edilen verilere açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılarak ölçeğin geçerliliği test edilmiştir. Açıklayıcı faktör analizinde ölçeğin üç faktörlü yapısının toplam varyansı açıklama oranının % 57,17 olduğu görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizinde ki-kare değeri anlamlı bulunmuştur; uyum indeksleri ise RMSEA = .070, GFI = .90, CFI = .97, NFI = .95, RFI = .95, AGFI = .87, IFI = .97 ve NNFI = .96 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, ölçeğin yapı geçerliğinin sağladığını göstermektedir. AYÖYÖ'nin tüm maddeler için Cronbach alpha güvenirlik katsayısı .90, alt

¹ Assist. Prof. Dr., Usak University, Faculty of Architecture and Design, Department of Urban and Regional Planning, hkncagan@gmail.com

² Assist. Prof. Dr., Cankiri Karatekin University, Faculty of Literature, Department of Sociology, kemaldil@yahoo.com

³ Assoc. Prof. Dr., Cankiri Karatekin University, Faculty of Literature, Department of Sociology, ensarçetin@yahoo.com

⁴ Prof. Dr., Bartın University, Faculty of Literature, Department of Philosophy, sedatyazici@gmail.com

explanatory and confirmatory factor analysis indicated that scale obtains construct validity criterion. The Cronbach alphas' of the ACSES for the total 18 items and subdomains were found .90, and .84, .82, and .86 respectively. Since the determination of citizens' self-efficacy level can in part reflect the results of citizenship education and practices we believe that this scale has a potential use in citizenship studies.

Keywords: Citizenship; active citizenship; self-efficacy; Active Citizenship Self-Efficacy Scale (ACSES); Active Citizenship Questionnaire (ACQ).

(Extended English abstract is at the end of this document)

1. Giriş

Antikçağdan günümüze tüm yurttaşlık tartışmalarının en önemli konularından biri yurttaşların sahip oldukları veya olmaları gereken nitelik, erdem veya yeterlikler sorunudur. Bu sorun yirminci yüzyılın ortalarında 'modern insan', daha sonraları 'demokratik insan' kavramıyla ifade edilmiştir. 1960'lardaki kuramsal ve uygulamalı çalışmalarda demokratik insanın başta etkinlik, katılma ve rasyonalite olmak üzere farklı alanlardaki yeterlilikleri üzerine vurgu yapılmıştır (Almonda ve Verba, 1963; Inkeles, 1969). Günümüzde demokratik yurttaşlık kavramının yanı sıra aktif yurttaşlık, katılımcı yurttaşlık ve etkili yurttaşlık kavramları kullanılmaktadır. Son yıllarda uluslararası yurttaşlık araştırmalarında, özellikle de Avrupa Birliği (AB) yurttaşlık araştırma ve uygulamalarında (Hoskins & Mascherini, 2009) yaygın olarak aktif yurttaşlık kavramının kullanılmakta olduğunu görmekteyiz. AB aktif yurttaşlığı kuramsal olarak liberal, cumhuriyetçi ve eleştirel yaklaşımların temel değerlerini içeren bir modeli yansıtır (Hoskins, Villalba & Saisana, 2012: 17).

Bu çalışmada geliştirmeye çalıştığımız ölçme aracı bir öz-bildirim (self-report) ölçme aracıdır. Öz değerlendirme veya öz-bildirim ölçme araçlarının yaygın olarak kullanılmasının temel nedenlerinden biri ölçme kolaylığı açısından sağladıkları avantajlardan kaynaklanmaktadır. Bir davranışı veya niteliği dışsal olarak nesnel biçimde ölçmek oldukça zor ve uzun zaman gerektiren bir çalışma gerektirdiğinden araştırmacılar likert tipi sorular kullanarak katılımcıların kendi kendilerini değerlendirmelerini isterler. Kuşkusuz öz-yeterlik ölçme araçları da bu pragmatik tercihten yararlanırlar. Ancak, kişisel farklılık veya nitelikleri öz-değerlendirme yoluyla ölçerek bireylerin öz-yeterliklerini tespit etmek önemli bir fark içermektedir. Öz-yeterlik, kişinin kendine yönelik algı ve inançlarını yansıtır ve bireyin gelecekteki davranışlarına yönelik motivasyonel ve nedensel bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, kişinin öz-yeterlik düzeyini bilmek onun genel olarak ne yapacağını veya yapmayacağını tahmin etmemizde önemli bir dayanak olabilir. Çünkü inançlar ve motivler eylemlerin nedenleri olarak iş görürler. Bu noktadan yola çıkarak, yurttaşların öz-yeterliklerini tespit etmenin onların yurttaşlık davranışlarını anlamada anahtar role sahip olduğu iddia edilebilir.

Ulusal ve uluslararası literatürde tek başına aktif yurttaşlık öz-yeterliklerini ölçen herhangi bir kapsamlı ölçme aracı mevcut değildir. Bu çalışmada geliştirmeye çalıştığımız Aktif Yurttaşlık Öz-yeterlik Ölçeği (AYÖYÖ) esas itibarıyla Yazıcı, Arslan, Çetin & Dil (2017) tarafından geliştirilen Aktif Yurttaşlık Ölçme Aracı'nın (AYÖA) beceri alt boyutuna dayanmaktadır. AYÖA beceri alt boyutu öz-yeterliği ölçen maddelerden oluşmaktadır. Dolayısıyla amacımız, AYÖA'nın geliştirme sürecini daha ileri aşamaya götürmek, bağımsız bir aktif yurttaşlık öz-yeterlik ölçeği geliştirerek

boyutlar için ise .84, .82. ve .86 olarak tespit edilmiştir. Yurttaşların öz-yeterlik düzeylerinin tespit edilmesi yurttaşlık eğitimi ve uygulamalarının sonuçlarını görme açısından önemli olduğundan bu ölçme aracının yurttaşlık araştırmalarında yaygın kullanım potansiyeline sahip olduğunu düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Yurttaşlık/Vatandaşlık; Aktif yurttaşlık; öz-yeterlik; Aktif Yurttaşlık Öz-yeterlik Ölçeği (AYÖYÖ); Aktif Yurttaşlık Ölçme Aracı (AYÖA).

açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yoluyla geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmak ve ölçeğin psikometrik özelliklerini tanıtmaktır.

2. Literatür İncelemesi

2.1. Yurttaşlık Niteliklerini Ölçme Çalışmaları

Yurttaşlık çalışmaları konusunda uluslararası literatürde artan bir ilginin varlığına rağmen aktif yurttaşlık yeterliliklerini ölçme çalışmaları hala gelişme aşamasındadır. Bu konudaki çalışmaların çoğu eğitim bağlamında ve çoğu zaman ortaokul veya lise öğrencileri üzerine yapılmıştır (Yazıcı, Arslan, Çetin & Dil 2017, Hoskins, Saisana, & Villalba, 2015; Peterson, & Knowles, 2009; Schulz, W., Ainley, Fraillon, Kerr, & Losito, 2010). Inkeles'in (1969) aktif yurttaşlığı bağlılık, siyasete ilgi, siyasi bilgi, yurttaşlık olaylarına katılma, siyasi rasyonellik açısından ölçtüğü çalışmasında Arjantin, Şili, Hindistan, İsrail, Nijerya ve Doğu Pakistan yurttaşları karşılaştırılmıştır. Yaklaşık 5500 fabrika işçisi üzerinde yapılan bu çalışmada aktif yurttaşlık belirtilerinin altı ülkede ortak bir yapı gösterdiği gözlenmiştir. Buna karşın, aktif yurttaşlık ile anomi, yabancılaşma ve grup düşmanlığı gibi aktif yurttaşlıkla negatif ilişkisi olacağı varsayılan değişkenlerin ortak yapı göstermediği ve büyük ölçüde yerel faktörlere bağlı olduğu tespit edilmiştir. Yakın zamanda Steenekamp & Loubser'in (2016) yaptığı çalışmada Şili, Polonya, Güney Afrika, Güney Kore, Almanya, İsveç ve Türkiye aktif yurttaşlık açısından karşılaştırılmıştır. Araştırma bulgularına göre eski demokrasilerin daha fazla katılım, daha fazla güven ve tolerans eğilimi göstermektedir. Türkiye ise bu üç değişken açısından en düşük orana sahip ülke olarak tespit edilmiştir.

AB yurttaşlık modeli çerçevesinde yürütülen önemli çalışmalardan biri Hoskins vd, Mascherini (2009) ve Hoskins vd. (2006) tarafından geliştirilen Active Citizenship Composite Indicator (ACCI) ölçme aracıdır. Aktif yurttaşlığı siyasi hayata katılma, protesto ve sosyal değişme, demokratik değerler, temsili demokrasi olmak üzere dört ana boyut üzerinden ölçen ACCI'nin çoğu sorusu Avrupa Sosyal Taraması Araştırması ölçme aracına dayanır. ACCI, 61 bireysel yurttaşlık göstergesine dayanır ve toplam puan üzerinden kullanılan bir ölçme aracıdır. Yazıcı, Arslan, Çetin ve Dil'in (2017) ACCI'nin tespit ettikleri bazı sınırlılıklarını gidermeye çalışarak geliştirdikleri Aktif Yurttaşlık Ölçme Aracı (AYÖA) *bilgi* (medya takibi, bilgi ve farkındalık), *beceri* (öz-yeterlilik), *değer* (eşitlik ve dayanışma, demokratik değerler) ve *katılım* (örgütsel üyelik, örgütsel katılım, gösteri ve protesto) olmak üzere dört ana boyuta ve bu boyutlara ilişkin yedi alt boyuta sahiptir. AYÖA'nın güvenilirlik değerleri ölçme aracının tümü için .90; bilgi, değer, beceri ve katılım boyutları için ise sırasıyla .76, .76, .85 ve .78 olarak bulunmuştur. Toplam 73 sorudan oluşan AYÖA da tıpkı ACCI gibi doldurması uzun süre alan ve veri toplamanın nispeten zor olduğu bir ölçme aracıdır. Bu nedenle, araştırmacıların da belirttiği üzere, uygulanacak çalışmanın amacına göre AYÖA'nın tamamı toplam puan üzerinden kullanılacağı gibi ölçme aracının alt boyutları ayrı ayrı da kullanılabilir. Ancak, bu alt boyutların ayrı ayrı geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının zaman içerisinde ve farklı gruplarda tekrarlanması, ölçüt geçerliliklerinin araştırılması, yine araştırmacılar tarafından önerilmiş bir husustur.

2.2. Öz-yeterlik

Öz-yeterlik, Alfred Bandura (1986, 1977) tarafından bilişsel sosyal öğrenme kuramı temelinde geliştirilmiş bir kavramdır. Bandura'ya göre hemen hemen tüm öğrenme biçimleri başkalarının davranışlarını gözlemekle gerçekleşir ve bu öğrenme sürecinde kişi çevresinde gözlediklerini taklit eder. Birey bu süreci yaşarken beş temel becerisini kullanarak tecrübesini yapılandırır. İnsan, *sembolleştirme* kapasitesiyle görsel deneyimlerini içsel bilişsel modellere dönüştürür, onlara anlamlar verir ve bu onun ileriki eylemlerine rehberlik eder. Bandura'ya göre insanlar aynı zamanda öngörü kapasiteleriyle eylem planı yaparlar ve kendilerine amaçlar belirler. *Dolaylı öğrenme* ve modelleme ile kişi kendi yaptığını değil de kendine veya durumuna benzer iş ve eylemleri gözleyerek veya model olarak bilgi ve deneyimini geliştirir. İnsan aynı zamanda *öz-düzenleme*

kapasitesine sahiptir ki, bununla davranışları için kendi standartlarını seçer. Son olarak, insan öz-yansımaya bilinciyle düşünme ve deneyim süreçlerini analiz etme imkânını kullanır.

Peki, öz-yeterlik nedir? Bu sorunun cevabı için ikincil kaynaklara başvurmadan, öz-yeterliğin kapsamı, kaynağı, insan yaşamındaki yeri ve önemini Bandura'nın kendi özetiyle aktaralım: "Öz-yeterlik algısı, insanların kendi işlevlerini ve yaşamlarını etkileyen olayları kontrol etme yetenekleri konusundaki inançlarıyla ilgilidir. Kişisel etkililik inancı yaşam tercihlerini, motivasyon düzeyini, işleyiş kalitesini, olumsuzluklara karşı direnci, stres ve depresyona karşı savunmasızlığı etkiler. İnsanların kendi yeterliklerine olan inançları dört ana etki kaynağı tarafından geliştirilir. Bu kaynaklar, deneyimler elde etme, yapılacak şeyi başarıyla gerçekleştirmiş olan kendine benzer insanları görme, belli etkinlikleri başarmada kişinin yeteneklerinin olduğu hususunda sosyal ikna, kişisel güçlülük ve zayıflıkların göstergesi olan somatik ve duygusal durumlardan yapılan çıkarımları kapsar. Günlük gerçeklikler engellerle, olumsuzluklarla, aksiliklerle, hayal kırıklıklarıyla ve eşitsizliklerle doludur. Bu nedenle, insanlar başarılı olmada gerekli olan güçlü bir yeterlik duygusuna sahip olmalıdırlar" (Bandura, 1994).

Görüldüğü gibi öz-yeterlik bireyin kendi kendisine yönelik bir algı ve eğilimini ifade etmektedir ve bu nedenle öz-yeterlik algısı bireyin olası davranışları üzerinde motivasyonel bir etkiye sahip olmak açısından önem taşır. Bandura'ya göre öz-yeterlik algısı statik değildir; kapsamı ve doğası yaşam döngüsü içerisinde değişikliğe uğrar. Başarılı yaşam dönemleri başarılı işleyişler için daha ileri kişisel yeterlik gelişimi gerektiren yeni tür yeterlik talepleri ortaya koyar.

2. 3. Yurttaşlık Davranışları ve Öz-yeterlik

Yurttaşlık davranışı anlık veya kısa süreli oluşum ya da faktörlerle belirlenen bir niteliği tanımlamaz. Yurttaşlık davranışları, başta siyasal, sosyal, ekonomik ve eğitimsel yapıların etkisiyle bireysel farklılıkların birleşmesi sonucu ortaya çıkan olgulardır. Bu açıdan sosyal öğrenme kuramı yurttaşlık yeterlikleri ile doğrudan ilgili bir kuramdır. Bir siyasal sistemin başarısının büyük ölçüde mensuplarının erdem, karakter ve yurttaşlık yeterliklerine bağlı olduğu Antikçağdan itibaren farkına varılan bir husustur. Putnam'ın çalışmasında (2000) ifade ettiği gibi, günümüzde yurttaşlık nitelik ve yeterlikleri toplumsal sermayenin önemli bir parçası olarak addedilmektedir.

Uluslararası literatürde sınırlı sayıda da olsa öz-yeterlik ile yurttaşlık davranışlarını inceleyen çalışmalar mevcuttur. Yeung, Passmore & Packer (2012) Avustralyalı genç yetişkinler üzerine uyguladıkları çalışmada sosyal çevre, yurttaşlık iletişim ağları, öz-yeterlik, ve yaşam doyumu değişkenleri ile yurttaşlık katılımı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre, sosyal çevre ve yurttaşlık iletişim ağları değişkenlerinin öz-yeterlik ve yaşam doyumunu doğrudan etkilemekte ve bu ikisi de yurttaşlık katılımı üzerinde belirleyici etkiye sahip olmaktadır.

Manganelli, Lucidi & Alivernini de (2015) öğrencilerin yurttaşlık öz-yeterlikleri ile olası yurttaşlık katılımlarını inceledikleri çalışmalarında öz-yeterliğin yurttaşlık katılımında aracı rol oynadığı bulgusunu elde etmişlerdir. Pitre, Koch-Patterson & Price (2017) öğretmen adayları üzerine yaptıkları çalışmada topluma hizmet öz-yeterliği ile yurttaşlık tutumları arasında istatistiksel olarak olumlu yönde bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir.

Yurttaşlık katılımı davranışları ile öz-yeterlik arasında anlamlı yönde ilişki olduğu bulgusuna başka çalışmalarda da rastlanmıştır (Weber vd. 2004; Solhaug, 2006). Ancak, Weber vd. (2004) geliştirdikleri yurttaşlık katılımı ve topluma hizmet öz-yeterlik ölçekleri sınırlı sayıda maddeden (birincisi 6, ikincisi 5 maddeden) oluşmaktadır ve gerek aktif yurttaşlığı gerekse yurttaşlık öz-yeterliğini ölçmekten uzaktır. Tüm bu çalışmalarda, daha çok topluma hizmet uygulamaları ya da oy verme, yurttaşlık bilgisi gibi aktif yurttaşlığın sınırlı göstergelerini kapsayan ölçme araçları kullanılmıştır. Bizim bu çalışmada geliştirmeye çalıştığımız ölçeğin ise bu sınırlılıkları aşarak aktif yurttaşlığın temel göstergelerini yansıtan bir ölçme aracı olması amaçlanmıştır.

3. Yöntem

3. 1. AYÖYÖ'nin Geliştirilmesi

Aktif Yurttaşlık Öz-Yeterlik Ölçeği araştırma ekibinin daha önce geliştirmiş olduğu (Yazıcı, Arslan, Çetin & Dil, 2017) AYÖA'ya dayanmaktadır. Dört ana boyuttan oluşan bu ölçeğin beceri boyutu öz-yeterliği ölçen 14 sorudan oluşmaktadır. Ölçek üç faktörlü bir yapıya sahip olup bu üç faktörün toplam varyansı açıklama oranı yüzde 57,50 olarak bulunmuştur. Bu üç faktörden biri olumsuz madde olan tek sorudan oluşmaktadır. AYÖA'nın psikometrik özelliklerinde ilgili çalışmada ayrıntısıyla yer verildiği için burada daha fazla bilgi vermeyi gerekli görmüyoruz.

Araştırma ekibi ilgili literatürden yararlanarak ve uzman görüşüne tekrar başvurarak daha önce geliştirdikleri ölçeğin beceri boyutundaki on dört soruya dört soru daha ilave etmeyi kararlaştırmıştır. Tek faktörde yer alan negatif sorunun da pozitif ifadeye çevrilmesinin daha uygun olacağı düşünülmüştür. Çünkü, her ne kadar bazı araştırmacılar ölçme araçlarında pozitif maddelerin yanı sıra negatif maddelerin de yer alması gerektiğini önemle vurgulamış olsa da (Anastasi, 1980, Nunally, 1978; Thorndike, 1971) negatif madde kullanımı da beraberinde bazı sorunlar getirmektedir. Negatif maddeler ayrı bir boyut olma eğilimi göstermekte, ölçme aracının güvenilirliğini düşürmekte, ayrıca negatif madde kullanımı kültürel farklılık gösterdiğinden, ölçek uyarlamasında beklenen faktörel yapının ortaya çıkmaması gibi sonuç doğurmaktadır (Schmitt, & Stults, 1985; Bentler, Janckson, & Messick, 1971). Bu sorunlardan dolayı bazı araştırmacılar sadece olumlu madde kullanmayı önermişlerdir (Salazar, 2015; Schriesheim & Eisenbach, 1995; DeVellis, 2003).

Sonuç olarak, AYÖYÖ, kuramsal temeli sağlam, madde havuzu araştırma ekibinin uzun uzadıya araştırma, toplantı ve görüşmeleri sonucu ortaya çıkmış 18 maddeden oluşan bir ölçme aracı olarak geliştirilmiştir.

3. 2. Kullanılan Ölçme Araçları

Aktif Yurttaşlık Öz-yeterlik Ölçeği: AYÖYÖ, yukarıda gelişme aşamalarını açıkladığımız toplam 18 sorudan oluşmaktadır. Ölçek beşli likert (1: Hiç, 5: Tamamen) yapısında olup katılımcılardan durumlarını en iyi yansıtan ifadeyi işaretlemeleri istenmektedir. Ölçekle ilgili geçerlik ve güvenilirlik sonuçları bulgular bölümünde kapsamlı biçimde verilmiştir. Ölçüt geçerliği için kullandığımız diğer iki ölçme aracıyla ilgili temel bilgi ve psikometrik özellikler ise aşağıda açıklanmıştır.

Genel Öz-yeterlik Ölçeği: GÖYÖ, Schwarzer & Jerusalem (1995) tarafından geliştirilmiş uluslararası literatürde oldukça yaygın olarak kullanılan bir ölçektir. GÖYÖ, beşli Likert tipi (1: Tamamen Yanlış, 5: Tamamen Doğru), 10 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Katılımcılardan durumlarını en iyi yansıtan ifadeyi işaretlemeleri istenmektedir. GÖYÖ'nin Türkçe uyarlaması Aypay (2010) tarafından yapılmıştır. Aypay'ın çalışmasında ölçek iki faktörlü bir yapı göstermiş, toplam güvenilirlik katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Bizim elde ettiğimiz bulgulara orijinalinde tasarlandığı gibi ölçek tek faktörlü bir yapı göstermiş, bu tek faktörün toplam varyansı açıklama oranı yüzde 52,10 olarak bulunmuştur. Cronbach alfa değeri ise .89 olarak tespit edilmiştir.

Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği: Karaman ve Karataş (2009) tarafından beşli likert yapısında (1: Hiçbir Zaman, 5: Her zaman) geliştirilen bu ölçme aracı 17 madde ve üç boyuttan meydana gelmektedir. Araştırmacılar, bu üç faktörün toplam varyansı açıklama oranını % 42,5, ölçeğin toplam maddeleri için alfa güvenilirlik değerini .84 olarak tespit etmişlerdir. Bu çalışmada adı geçen ölçekten toplam 10 soru kullanılmıştır. Faktör analizinde bu on soruluk ölçek tek faktörlü bir yapı göstermiş, toplam varyansı açıklama oranı yüzde 53,98 olarak bulunmuştur. Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı da .90 olarak tespit edilmiştir.

3. 3. Katılımcılar ve Veri Toplama Süreci

Araştırmanın örneklemini Çankırı Karatekin Üniversitesinin Edebiyat ve Sağlık Bilimleri Fakültelerinde öğrenim görmekte olan ve 3. ve 4. sınıf öğrencileridir. Öğrenciler arasından rastgele seçilmiş toplam 414 katılımcının 326'sı (% 88,7) kadın; 88'i (% 21,3) erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 21,94'tür.

Veri toplama, araştırma ekibi tarafından gerçekleştirilmiştir. Anket, üniversite öğrencisi olan katılımcılara araştırmacılar tarafından sınıf ortamında dağıtılmış ve katılımcılardan anketi dikkatli bir şekilde doldurmaları talep edilmiştir. Anketin doldurulması sırasında katılımcılar tarafından sorulması muhtemel sorulara cevap vermek için araştırmacılar sınıfta hazır bulunmuşlardır. Ölçme aracının doldurulması yaklaşık 10 dakika sürmektedir.

4. Bulgular

Bu bölümde ölçeğin güvenirliği ile ilgili sonuçların yanı sıra geçerlik çalışması için gerçekleştirdiğimiz açıklayıcı faktör analizi sonuçlarına, ölçüt geçerliği bulgularına ve doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

4. 1. Güvenirlik Bulguları

AYÖYÖ'nin Cronbach alpha güvenirlik katsayısı ,90 olarak bulunmuştur ki bu değer literatürde mükemmel sınırlar içerisinde kabul edilmektedir (Nunnally, & Bernstein, 1994). Ölçeğin güvenirliği, alt boyutları açısından test edildiğinde de oldukça yüksek puanlar ortaya çıkmıştır. 1. alt boyut (1.,2.,3. ve 4. maddeler) .84; 2. alt boyut (5., 6., 7., 8. ve 9. maddeler) .82 ve 3. alt boyut (10., 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17. ve 18. maddeler) .86 olarak tespit edilmiştir.

4. 2. Geçerlik Bulguları

4. 2. 1. Açıklayıcı Faktör Analizi

Çalışmada ilkin açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin faktör yapısı varimax rotasyonu kullanılarak temel bileşenler yöntemiyle analiz edilmiştir. AYÖYÖ'nin 18 maddesi, madde özdeğeri 1'den büyük olan 3 faktör altında toplanmış ve söz konusu üç faktörün açıkladıkları toplam varyans % 57,179 olmuştur. Birinci faktörün toplam varyansa katkısı %38,604; ikinci faktörün toplam varyansa katkısı %11,841 ve üçüncü faktörün toplam varyansa katkısı ise %6,733'tür. Faktör yükleri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Faktör yükleri

Maddeler	Faktör Yükleri		
	1	2	3
1. Siyasette neler olup bittiğini anlayabiliyorum.	0,85		
2.Siyasi konular hakkında kendi kendime düşünce geliştirebiliyorum.	0,79		
3. Dünyada ve Türkiye'de cereyan eden olayları rahatlıkla yorumlayabilirim.	0,78		
4. Siyasi partilerin genel düşüncelerini söyleyebilirim.	0,76		
5. Başkalarına yardım etme becerime güveniyorum.		0,68	
6. Çevremdeki veya bulunduğum toplumdaki sosyal sorunların çözümüne katkı yapabiliyim.		0,70	
7. Kendi toplumumu (köyümü/mahallem) geliştirecek faaliyetlere rahatlıkla katılabilirim.		0,71	
8. Bir derneğin, vakfın veya başka insanların düzenlediği faaliyetlere rahatlıkla katılabilirim.		0,62	
9. Çevremdeki veya bulunduğum toplumdaki sorunlarla ilgilenebilirim.		0,70	
10. Bir haksızlığa uğradığımda hakkımı arayabilirim.			0,50

11. Bir devlet dairesine gittiğimde, derdimi rahatlıkla anlatabilirim.			0,45
12. Yaşadığım yerin doğal çevresine zarar verildiğinde buna karşı çıkabilirim.			0,64
13. Haksız gördüğüm bir şeyi protesto edebilirim.			0,81
14. Ortak bir tepki için insanlarla bir araya gelebilirim.			0,77
15. Toplumun veya diğer insanların yararına olan ortak bir faaliyete öncülük edebilirim.			0,66
16. Bir vatandaş olarak, gerektiğinde sorumluluk üstlenebilirim.			0,64
17. Kendi fikrimi bildirmek için bir politikacı, hükümet görevlisi veya yerel yönetim görevlisi ile bağlantı kurabilirim.			0,66
18. Kendimi aktif bir vatandaş olarak görüyorum.			0,59

Ölçekte yer alan maddelerin ortalaması en düşük 3,24, en büyük 4,37; madde toplam korelasyonlar için en düşük .39, en yüksek .64 olarak tespit edilmiştir. Ölçekle ilgili ortalama, standart sapma, madde toplam korelasyon ve ortak varyans değerleri tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Ortalama, standart sapma, madde toplam korelasyon ve ortak varyans değerleri

Madde	Ortalama	SS	Madde top. korelasyon	Ortak Varyans
1	3,44	1,01	,422	,744
2	3,58	0,96	,474	,681
3	3,24	0,96	,534	,687
4	3,61	1,06	,406	,605
5	4,25	0,75	,399	,491
6	3,63	0,90	,622	,627
7	3,77	1,02	,579	,612
8	3,46	1,12	,630	,582
9	3,81	0,92	,631	,652
10	4,33	0,74	,500	,340
11	4,37	0,74	,474	,295
12	4,00	0,91	,571	,477
13	3,58	1,12	,626	,687
14	3,69	1,13	,619	,636
15	3,68	1,13	,655	,594
16	4,21	0,80	,602	,538
17	3,15	1,26	,610	,529
18	3,45	1,08	,645	,517

4. 2. 2. Ölçüt Geçerliği

Ulusal ve uluslararası literatürde aktif yurttaşlık öz-yeterliği ile ilgili herhangi bir ölçme aracı bulunmadığı için AYÖYÖ'nin ölçüt geçerliği için kuramsal olarak ona en yakın ilişkisi olabileceğini varsaydığımız Genel Öz-yeterlik Ölçeği ile Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği ile ilişkisi araştırılmıştır. Tablo 4'te bu ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları yer almaktadır.

Tablo 4. Boyutlar, alt boyutlar, korelasyon ve alfa güvenilirlik katsayıları.

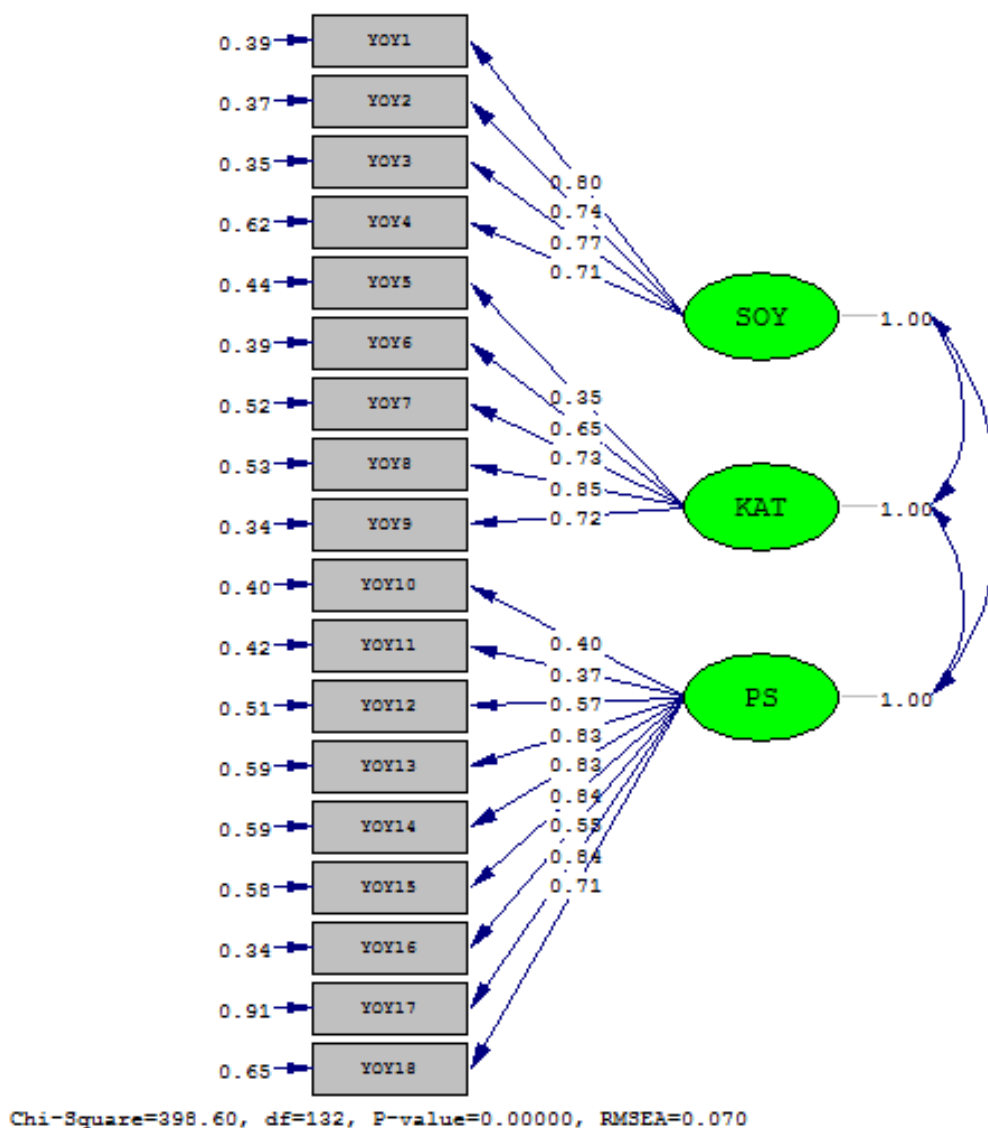
Boyutlar	1	2	3	4	5	6
1. AYÖYÖ	(.90)					
2. Siyasi Okuryazarlık	,64**	(.84)				
3. Katılım	,82**	,34**	(.82)			
4. Protesto ve Sorumluluk	,92**	,38**	,67**	(.86)		
5. Genel Öz-yeterlilik	,46**	,31**	,33**	,43**	(.89)	
6. Medya Okuryazarlığı	,45**	,44**	,34**	,35**	,40**	(.90)

Güvenirlik katsayıları parantez içinde verilmiştir.

AYÖYÖ'nin Genel Öz-yeterlik Ölçeği ve Medya Okuryazarlık Düzey Belirleme Ölçeği arasındaki korelasyonu sırasıyla .46 ve .45 olarak bulunmuştur. Tablo 4 incelendiğinde, diğer alt boyutlarla ilgili olarak da benzer sonuçların ortaya çıktığı görülecektir. Bu iki ölçeğin AYÖYÖ ile aynı yapıdaki değişkeni ölçen ölçekler olmadığı düşünülürse elde edilen sonuçların ölçüt geçerliği için yeterli olduğu söylenebilir.

4. 2. 3. Doğrulayıcı Faktör Analizi

AFA sonrasında yapılan doğrulayıcı faktör analizinde (DFA) ise ki-kare değeri anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 = 398.60$, $df = 132$, $p = .00$, $\chi^2/df = 3.02$). χ^2/df oranının 3'ten düşük olması iyi uyumu, 5'ten küçük olması ise yeterli uyumu göstermektedir (Erkorkmaz vd., 2013; Sümer, 2000). Ki-kare değerinin anlamlı bulunması, χ^2/df oranının da 5'ten küçük olması ölçeğin yapı geçerliğini sağladığını göstermektedir. Gözlenen değişkenlere ilişkin faktör yükleri ise Şekil 1'de sunulmuştur.

Şekil 1'de görüldüğü üzere DFA sonucunda ölçeğin faktör yükleri Siyasi Okuryazarlık boyutunda .71-80, Katılım boyutunda .35-.85, Protesto ve Sorumluluk boyutunda .37-.84 arasında değişmektedir. DFA çalışmalarında ki-kare (χ^2), χ^2/sd dışında en sık başvurulan uyum indeksleri GFI, CFI, NFI, RFI, AGFI, IFI ve RMSEA'dır. İlgili literatüre göre, oluşturan modelin uygunluğu için uyum indekslerinin GFI > .90, CFI > .95, NFI > .90, RFI > .90, AGFI > .85, IFI > .95, NNFI > .95 ve RMSEA < .08 şeklinde olması gerekir (Kline, 2011; Şimşek, 2007). Bu çalışmada elde edilen uyum indeksleri ise; RMSEA = .070, GFI = .90, CFI = .97, NFI = .95, RFI = .95, AGFI = .87, IFI = .97 ve NNFI = .96 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, 18 madde ve 3 faktörden oluşan ölçeğin yapı geçerliğinin sağlandığını göstermektedir.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Geliştirmeye çalıştığımız Aktif Yurttaşlık Öz-yeterlik Ölçeği kapsamlı bir literatür incelemesi ile uzman görüşü ve araştırma ekibinin uzun süreli tartışma ve değerlendirmeleri sonucu ortaya çıkmış maddelerden oluşmaktadır. Uluslararası literatürde aktif yurttaşlığı ölçme araçlarının bazılarında (Weerd vd., 2005) öz-yeterlikle ilgili maddeler yer almaktadır, ancak bu maddenin sayısı oldukça azdır. Diğer sınırlı sayıdaki yurttaşlık katılımı öz-yeterlik ölçme araçlarının aksine, AYÖYÖ aktif yurttaşlık kuramı üzerine kurulmuş ve çoğu aktif yurttaşlık davranışlarını yansıtan

maddelerden oluşmaktadır. Bu davranışlar arasında siyasi olayları yorumlayabilme, siyasi partilerin düşüncelerini anlama ve yorumlayabilme, başkalarına yardım etme, sosyal sorunlara katkı sağlama, toplumsal faaliyetlere katılma, hakkını arama, tepki verme, protesto etme, sorumluluk üstlenme gibi yurttaşlıkla ilgili uluslararası ölçme araçlarında (Hoskins & Mascherini, 2009; Hoskins vd. 2006) yaygın olarak yer alan yurttaşlık davranışları ile ilgili yeterlik maddelerinden oluşmaktadır.

Araştırma bulguları AYÖYÖ'nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Ölçeğin tümü için alfa güvenilirlik katsayısı .90 bulunmuştur ki bu ilgili literatürde mükemmel sınırlar içinde kabul edilmektedir. Üç alt boyuta ilişkin genel güvenilirlik değerleri de mükemmel sınırlar arasındadır (.84, .82 ve .86). Ölçme aracının geçerliği için açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmış, her iki faktör analizinden elde edilen sonuçlar da ölçeğin geçerliğinin sağlanmış olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın bazı sınırlılıklarından bahsetmemizde yarar var. Bu çalışma üniversite öğrencileri üzerine yapılmıştır. Çalışma daha önce on sekiz yaş ve üzeri yetişkinler üzerine yaptığımız çalışmaya (Yazıcı vd., 2017) dayanmakta olup ve ölçeğin faktör yapısı ile ilgili burada elde ettiğimiz bulgular her iki çalışmada benzerlik göstermektedir. Ancak, yine de ölçeğin son hali üniversite öğrencilerinin dışında on sekiz yaş üzeri farklı gruptaki yetişkinler üzerinde uygulanmasında yarar var. Ayrıca, ölçeğin ileriki çalışmalarda test-tekrar test uygulaması yapılarak tutarlılık veya kararlılık katsayı değerleri hesap edilebilir.

Yurttaşlık öz-yeterlik düzeyi bireylerin ileriki davranışlarının ortaya çıkışında nedensel ve motivasyonel etki rolü gördüğünden yurttaşlık davranışlarını anlamada önemli bir role sahiptir. Yurttaşları nasıl bir öz-yeterlikle yetiştirdiğimizin tespit edilmesi yurttaşlık eğitimi ve uygulamalarının sonuçlarını görme açısından önemlidir. Böyle bir ölçme aracının geliştirilmesi bu yaygın kullanma potansiyeli açısından önem taşımaktadır.

İkinci uygulamanın sadece üniversite öğrencileri üzerine uygulanmış olması araştırmanın bir sınırlılığını gösterir. İleriki çalışmalarda başka gruplarda ve kültürlerde uygulanması yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Almond, G. & Verba, S. (1963). *The civic culture*. Princeton: Princeton University Press.
- Anastasi, A. (1980). *Psychological testing*. New York: MacMillan.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall, Inc.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, pp. 71-81). New York: Academic Press, <http://www.des.emory.edu/mfp/BanEncy.html>.
- Bentler, P. M., Janckson, D. N., & Messick, S. (1971). Identification of content and style: A two-dimensional interpretation of acquiescence. *Psychological Bulletin*, 76, 196-204. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.1037/h0031474>
- DeVellis, R.F. (2003). *Scale development: Theory and applications* (2nd ed), Sage Publications.
- Erkorkmaz, Ü., Etikan, İ., Demir, O., Özdamar, K., & Sanisoğlu, S. Y. (2013). Doğrulayıcı faktör analizi ve uyum indeksleri. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*, 33(1), 210-223. DOI Number: 10.5336/medsci.2011-26747
- Hoskins, B., Jesinghaus, J., Mascherini, M., Munda, G., Nardo, M., Saisana, M., Van Nijlen, D., Vidoni, D., Villalba, E. (2006). *Measuring Active Citizenship in Europe - EUR REPORT 22530 - Joint Research Centre of the European Commission*.
- Hoskins, B. L., & Mascherini, E. M. (2009). Measuring active citizenship through the development of a composite indicator. *Social Indicator Research*, 90, 459-488. DOI Number: 10.1007/s11205-008-9271-2
- Hoskins, B., Saisana, M., & Villalba, C. M. H., & (2015). Civic competence of youth in Europe: measuring cross national validation through creation of a composite indicator. *Social Indicator Research*, 123: 431-457. doi: 10.1007/s11205-014-0746-z

- Hoskins, B., Villalba, C. M. H., & Saisana, M. (2012). The 2011 civic competence composite indicator. Luxembourg: Publication Office of the European Union.
- Inkeles, A. (1969). Participant citizenship in six developing countries. *The American Political Science Review*, 63, 4, 1120-1141. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0003055400263235>
- Karaman, K., & Karataş, A. (2009). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı düzeyleri, *İlköğretim Online*, 8, 3, 798-808. DOI Numarası: <http://dx.doi.org/10.14520/adyusbd.31201>
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford publications.
- Nunnally, J.C. (1978). *Psychometric theory* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). New York: McGrawHill.
- Peterson, A., & Knowles, C. (2009). Active citizenship: a preliminary study into student teacher understandings. *Educational Research*, 51(1), 39-59. <http://dx.doi.org/10.1080/00131880802704731>
- Pitre, C. C., Koach-Patterson, & Price, P. G. (2017). Developing civic-minded teacher leaders through service-learning school partnership. *The Professional Educator*, 41, 1, 1-18, <https://wp.auburn.edu/educate/current-issues>.
- Putnam, R.D., 2000. *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon and Schuster.
- Salazar, M. S. (2015). The dilemma of combining positive and negative items in scales. *Psicothema*, 27, 2, 192-199. DOI: 10.7334/psicothema2014.266
- Schmitt, N. & Stults, D. M. (1985). Factors defined by negatively keyed items: The results of careless respondents?. *Applied Psychological Measurements*, 9, 4, 367-373.
- Schriesheim, C.A., & Eisenbach, R.J. (1995). An exploratory and confirmatory factor-analytic investigation of item wording effects on the obtained factor structures of survey questionnaire measures. *Journal of Management*, 21(6), 1177-1193.
- Schulz, W., Ainley, J., Fraillon, J. Kerr, D., & Losito, B. (2010). Initial findings from the IEA international civic and citizenship education study. Amsterdam: IEA.
- Solhaug, T., (2006). Knowledge and self-efficacy as predictors of political participation and civic attitudes: with relevance for educational practice. *Policy futures in education*, 4 (3), 265-278. DOI: 10.2304/pfie.2006.4.3.265
- Steenkamp, C., & Loubser, R. (2016). Active citizenship: A comparative study of selected young and established democracies. *Politicon*, 43, 1, 117-134, <http://dx.doi.org/10.1080/02589346.2016.1155141>
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk psikoloji yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş*. Ankara: Ekinoks.
- Thorndike, R. L. (1971). *Educational measurement*. Washington DC: American Council on Education.
- Weber, P. S., Weber, J. E., Sleeper, B. J., & Scheider, K. C. (2004). Self-efficacy toward service, civic participation and the business student: scale development and validation. *Journal of business ethics*, 49 (4), 359-369.
- Weerd, M. D., Gemmeke, M., Rigter, J., & Rij, C. V. (2005). Indicator for monitoring active citizenship and citizenship education. Amsterdam: Research Report for the European Commission.
- Yazıcı, S., Arslan, H., Çetin, E. & Dil, K. (2017). Aktif yurttaşlık ölçme aracının geliştirilmesi üzerine bir çalışma (A study on the development of active citizen questionnaire), *Turkish Studies*, 12 (12), 251-272. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11645>.
- Yeung, P., Passmore, A., & Packer, T. (2012). Examining citizenship participation in young Australian adults: A structural equation analysis. *Journal of Youth Studies*, 15, 1, 73-98. <http://dx.doi.org/10.1080/13676261.2011.623689>

Extended English Abstract

1. Introduction and Literature review

The aim of this study is to develop a scale that measures active citizenship self-efficacy. Because self-efficacy identifies a person's perceived beliefs towards his or her capacity and ability to succeed a task, it has a motivational and causative role in one's possible acts or behaviors. For his reason, measuring active citizenship behaviors through self-efficacy is of special importance for understanding citizenry behaviors. The study explores the development of the Active Citizenship Self-Efficacy Scale (ACSES) and its psychometric properties.

Beginning from 1960s citizenship behaviors have been studied under as the features or behaviors of 'modern man' or 'democratic man' (Almonda & Verba, 1963; Inkeles, 1969). Recently, the concept of citizenship virtues in democratic societies turned into active citizenship with civic engagement, values, skills and knowledge.

Our review of the literature indicates that more studies are needed to measure active citizenship behaviors. Studies conducted by Hoskins and Mascherini (2009, 2006) and Yazıcı, Arslan, Çetin & Dil (2017) provide comprehensive indicators that measure active citizenship behaviors via composite indicators. However, the completion of these questionnaires takes relatively long time, and further research focusing on their subdomains' reliability and validity studies is necessary. Moreover, whereas some questionnaires include items that measure young participants' self-efficacy levels (Schulz et al., 2010; Weerd et al., 2005), they are far from being measuring most active citizenship self- efficacy behaviors. This paper therefore focuses on the reliability and validity study of active citizenship self-efficacy measure that we have already and provide new results been pursuing recently.

In our effort to develop items that measure citizenship self-efficacy, we followed the conceptual and theoretical schema of Alfred Bandura' (1986, 1977) social cognitive theory.

Sample items include "I can understand what's going on in political life", "As a citizens, I can take responsibility if necessary." "I can protest something which I conceive as unjust", "I am confident in helping others", "I can come together with other people to show a joint protest."

2. Method

Participants and data collection

Participants consist of 414 university students, of which 326 were female and 88 were male. Their average age was found 21,94 years. Having asked the consent of the participants and the university ethic committee, data were collected in class settings by the researchers.

3. Findings

Reliability

The Cronbach alphas' of the ACSES for the total 18 items and subdomains were found .90, and .84, .82, and .86 respectively. Means, standard deviations, item total correlations communalities are shown in table 1.

Table 1. Means, standard deviations, item total correlations and communalities.

Item	Mean	SD	Item total correlations	communality
1	3,44	1,01	,422	,744
2	3,58	0,96	,474	,681
3	3,24	0,96	,534	,687
4	3,61	1,06	,406	,605
5	4,25	0,75	,399	,491
6	3,63	0,90	,622	,627

7	3,77	1,02	,579	,612
8	3,46	1,12	,630	,582
9	3,81	0,92	,631	,652
10	4,33	0,74	,500	,340
11	4,37	0,74	,474	,295
12	4,00	0,91	,571	,477
13	3,58	1,12	,626	,687
14	3,69	1,13	,619	,636
15	3,68	1,13	,655	,594
16	4,21	0,80	,602	,538
17	3,15	1,26	,610	,529
18	3,45	1,08	,645	,517

Validity

The validity of the scale was tested via explanatory and confirmatory factor analysis. The results for explanatory factor analysis with principal component solution indicated three factor structure that explains 57,17 percent of the total variance. These factors perfectly match up with our theoretical supposition. Factor loadings changes between .85 and .45, and no cross loading of any items were observed.

Since the chi square test indicated that our data was meaningful, we also conducted a confirmatory factor analysis and found the indices of goodness of fit as for RMSEA = .070, GFI = .90, CFI = .97, NFI = .95, RFI = .95, AGFI = .87, IFI = .97 and NNFI = .96. These results from both explanatory and confirmatory factor analysis indicated that scale obtains construct validity criterion.

Since there has been no scale measuring directly active citizenship self-efficacy level we tested the criterion validity of the Active Citizenship Self-Efficacy Scale (ACSES) via General Self Efficacy Scale (GSES) developed by Schwarzer & Jerusalem (1995) and Media Literacy Level Determination Scale (MLLDS) developed by Karaman & Karataş (2009). Given that the ACSES partly conceptually related to these scales, the correlation coefficients can be considered as moderate. Table 2 shows correlation coefficients and reliability scores.

Table 2. Correlation coefficients and reliability scores.

Scales and subdomains	1	2	3	4	5	6
1. ACSES	(.90)					
2. Political literacy	,64**	(.84)				
3. Participation	,82**	,34**	(.82)			
4. Protest and social responsibility	,92**	,38**	,67**	(.86)		
5. GSES	,46**	,31**	,33**	,43**	(.89)	
6. MLLDS	,45**	,44**	,34**	,35**	,40**	(.90)

Reliability estimates are in the parenthesis.

4. Conclusion

Findings obtained in this study indicate that the Active Citizenship Self-Efficacy Scale (ACSES) is a reliable and valid measurement. Since the determination of citizens' self-efficacy level can in part reflect the results of citizenship education and practices we believe that this scale has a potential use in citizenship studies. Reliability and validity of this scale can be studied in different groups and cultures.